

Avdelning
Juridiska avdelningen
Handläggare
Carl Braunerhielm
08-563 085 38
carl.braunerhielm@uka.se

Datum 2020-06-30
Reg.nr 31-00060-20

Stockholms universitet
Rektor

Södertörns högskola
Rektor

Anmälan mot Stockholms universitet och Södertörns högskola angående hanteringen av en doktorands utbildning

Beslutet i korthet: En doktorand, som varit antagen till forskarutbildning vid Stockholms universitet och haft sin doktorandanställning vid Södertörns högskola, har anmält lärosätens hantering av utbildningen till Universitetskanslersämbetet (UKÄ).

Doktoranden har framfört att han i praktiken inte haft någon handledning sedan i april 2018 efter att han lämnat in ett avhandlingsmanuskript för bedömning. Han har även uppgett att varken högskolan eller universitetet velat bedöma hans reviderade avhandlingsmanuskript efter att det föregående manuskriptet underkändes i november 2018. Doktoranden har även riktat kritik mot granskningsprocessen av avhandlingen eftersom inga handledare var inblandade inför förberedelserna med att lämna in manuskriptet.

I beslutet slår UKÄ fast att när Stockholms universitet den 18 november 2008 beslutade att anta doktoranden till forskarutbildning i historia på Södertörns högskola hade högskolan inte rätt att bedriva sådan forskarutbildning. Såväl tillämpliga författningar som de styrdokument som finns i ärendet innebär alltså att Stockholms universitet är ansvarigt för doktorandens forskarutbildning.

UKÄ konstaterar att doktorandens klagomål och det förhållandet att hans doktorandutbildning har pågått i över 11 år aktualiserar frågan i vilken grad hans individuella studieplan har följts upp. UKÄ bedömer att uppföljningen av doktorandens individuella studieplan sedan i vart fall 2013 uppenbarligen inte har gjorts på det sätt som fastställts i en överenskommelse mellan Stockholms universitet och Södertörns högskola samt den allmänna studieplanen. Ämbetet riktar kritik mot Stockholms universitet och Södertörns högskola för den bristfälliga hanteringen. Huvudansvaret för uppföljningen får dock anses ligga på Stockholms universitet som är ansvarigt för utbildningen.

Av utredningen i ärendet framgår att doktorandens huvudhandledare den 4 april 2018 meddelade att han inte kunde granska doktorandens reviderade avhandlingsmanuskript. UKÄ konstaterar att när doktorandens handledare i praktiken lämnade sitt uppdrag borde åtgärder vidtagits för att utse nya handledare åt honom. Istället tillsatte Södertörns högskola en extern granskare av avhandlingen. Granskaren avrådde i ett utlåtande från en framläggning av avhandlingsmanuset för disputation i dess föreliggande skick. Därefter beslutade ordföranden för styrgruppen för historiska studier vid Södertörns högskola att disputation inte var aktuell på grund av befintligt manus.

Av överenskommelsen mellan universitetet och högskolan framgår att handledarna gemensamt svarar för beslut om att låta avhandlingsmanus gå upp för slutgranskning. Av den allmänna studieplanen framgår att doktorandens huvudhandledare avgör om doktoranden ska rekommenderas att lägga fram sin avhandling vid en offentlig disputation. UKÄ konstaterar att Södertörns högskolas hantering av doktorandens avhandlingsmanuskript inte överensstämmer med dessa regler. Högskolan kan inte undgå kritik för hanteringen. UKÄ ser även skäl att i denna del kritisera Stockholms universitet, som inte tagit sitt ansvar för doktorandens forskarutbildning.

Stockholms universitet har redovisat att lärosätet kommer att genomföra ytterligare en granskning av doktorandens avhandlingsmanuskript och att en granskare kommer att utses inom kort. UKÄ konstaterar att doktoranden dock har rätt till handledning och andra resurser om inte universitetet med stöd av 6 kap 30 § HF beslutar att dra in dessa. UKÄ utgår från att universitetet i den fortsatta handläggningen följer högskoleförordningens regler avseende doktorandens forskarutbildning.

Anmälan

NN har i en anmälan till Universitetskanslersämbetet (UKÄ) mot Stockholms universitet och Södertörns högskola uppgett sammanfattningsvis följande. Han är doktorand vid Stockholms universitet och har deltagit i ett projekt vid Södertörns högskola. Hans examen skulle utfärdas av universitetet medan själva utbildningen bedrevs vid högskolan.

Under 2018 arbetade han på ett avhandlingsmanuskript som skulle bedömas av högskolan. Han skickade in manuskriptet till sin huvudhandledare den 16 februari 2018. Den 3 april 2018 skrev huvudhandledaren till honom att han avsåg sig handledarskapet på grund av privata skäl. Innan dess var handledningen mycket begränsad. Ingen ny huvudhandledare utsågs av högskolan och den biträdande handledaren hade han inte hört av sedan år 2014. Han var i praktiken alltså helt utan handledare sedan den 3 april 2018 trots att inget formellt beslut om att dra in resurserna hade fattats av rektor. Denna negativa särbehandling har också fungerat som diskriminering och tidsfördröjning som han bör få någon form av kompensation eller skadestånd för.

Huvudanledningen till anmälan är dock det institutionella dödläge som uppstått mellan Södertörns högskola och Stockholms universitet samt en oförmåga till beslutsfattande som hindrar honom från att gå vidare till disputation. Högskolan anser sig ha uppfyllt sina skyldigheter enligt kontraktet med universitetet efter att hans avhandling underkänts i november 2018. Han fick vänta i tio månader på att få avhandlingen granskad. Han anser också att granskningsprocessen var felaktig eftersom inga handledare var inblandade inför förberedelserna med att lämna in avhandlingsmanuskriptet. Detta bryter mot kontraktet mellan lärosätena. Han fick inte feedback på manuskriptet förrän den 27 december 2018. Han har därefter under 2019 upprepade gånger påmint högskolan om sin skyldighet att bedöma hans reviderade avhandling som var färdig för bedömning i april 2019.

Högskolan har dock hela tiden svarat att de inte är ansvariga. Högskolan anser att universitetet nu måste ta över ansvaret. Detta förnekas av universitetet och situationen har varit låst under hela 2019. Den reviderade avhandlingen har fastnat i limbo eftersom varken högskolan eller universitetet vill ta ansvar för att bedöma den. De hänvisar bara till varandra. Han kan inte undgå tanken att avhandlingsmanuskriptet hålls som gisslan av annat än akademiska skäl. Detta anser han framgår av det sätt på vilket avhandlingen underkänts tidigare.

Det här dödläget är oacceptabelt och ovärdigt. Han har sedan den 15 januari 2019 utan framgång varit i kontakt med båda lärosätena i syfte att försöka lösa situationen med en ny granskning av avhandlingen. Han har blivit av med sina resurser på ett sätt som strider mot högskoleförordningen (1993:100). Kommunikationen mellan högskolan och universitetet angående hans doktorandstudier har varit utdragen, kafkaesk och saknat beslutsfattande.

Han anser att eftersom han antogs av Stockholms universitet har han rätt att slutföra sin doktorsexamen där. Universitetet bör därför utse bedömare av hans avhandling. Att vägra honom detta är diskriminering. Universitetet har under hela 2019 misslyckats med att fatta beslut i hans fall trots att detta har lovats honom. Han har vid upprepade tillfällen bett universitetet att klargöra sin roll.

Han har försökt att lösa situationen på flera olika sätt innan han kontaktade UKÄ. Universitetet har kommunicerat med honom men misslyckats med att fatta några beslut eller ge honom några svar. Södertörns högskola har för det mesta ignorerat honom. Han fråntogs också sitt mejlkonto vid högskolan när hans finansiering upphörde, vilket försvårat för honom att få dokumentation och information.

UKÄ kan undersöka om det var projektets konstruktion som gjorde att han hamnat mellan stolarna och kostade honom tid och energi samt vem som ska kompensera honom för detta. Han vill att UKÄ uttalar sig principiellt om den oberättigade förseningen av hans doktorsexamen så att universitetet eller högskolan kan undersöka olika former av kompensation.

Utredning

UKÄ har i remiss bett Stockholms universitet och Södertörns högskola att yttra sig över anmälan.

Yttrande från Södertörns högskola

Högskolan har uppgett i huvudsak följande.

Bakgrund

NN antogs till forskarutbildning i historia via avtal mellan Södertörns högskola och historiska institutionen vid Stockholms universitet (SU). Han påbörjade sin utbildning och anställning vid högskolan den 1 februari 2009 och i den första individuella

studieplanen (ISP) var disputationen planerad till februari 2013. Detta datum flyttades sedan fram till december 2013 enligt uppgift från NNs senaste ISP från läsåret 2012/2013.

Angående avhandlingsmanus

NNs anställning som doktorand löpte ut i september 2013 (förlängd på grund av föräldraledigheter). Under en period därefter var han bosatt utomlands och kontakterna med handledarna var fram till våren 2017 sporadiska och skedde via mejl. Han gjorde inga besök vid högskolan under denna tid.

Efter krav från huvudhandledaren om att NN skulle producera ett sammanhållet råmanus till avhandlingen – som skulle kunna utgöra underlag för ett så kallat slutseminarium – inkom han med ett sådant den 20 april 2017. Manusets ventilerades i ämnets regi vid ett slutseminarium den 7 juni 2017, och det fanns en inbjuden extern opponent från Försvarshögskolan. Efter detta seminarium sammanställdes en substantiell precisering av vilka moment i avhandlingen som behövde revideras eller utarbetas och huvudhandledaren hade en längre genomgång med NN efteråt där han klargjorde vilka förändringar i texten som var nödvändiga för att den skulle kunna accepteras som en akademisk avhandling.

Inför ett möte i handledarkollegiet i historia den 4 april 2018 meddelade huvudhandledaren att ett reviderat manus inkommit från NN, men att han själv, på grund av sin privata situation vid tillfället inte hade möjlighet att läsa detta. Han bad handledarkollegiet att försöka hitta en annan lösning, men det tog ett tag för handledarkollegiet att hitta en person som hade såväl tid att åta sig uppdraget som lämplig kompetens för att kunna avge ett kvalificerat utlåtande.

Efter diskussioner i ämnesrådet för historia, som hade att avgöra om ytterligare resurser fanns att tillgå för detta ändamål, beslöts att medel skulle avsättas för en docent, som under hösten 2018 skulle inkomma med en bedömning. Då ämnet inte kunde ge några ytterligare handledningsresurser formulerades docentens uppdrag så att det skulle gälla huruvida det föreliggande manuset i tillräckligt hög grad motsvarade de vetenskapliga kraven för en disputation. Utlåtandet skulle inte lämna förslag på ytterligare revision, då en sådan genomgång hade gjorts i samband med slutseminariet i juni 2017.

Docentens utlåtande inkom den 29 november 2018. Detta avslutades med bedömningen att avhandlingen inte kunde sägas uppfylla vetenskapliga krav. Docenten avrådde från en framläggning av avhandlingsmanuset för disputation i dess föreliggande skick. I stort motsvarar detta utlåtande de synpunkter som, protokollfört, framkom efter slutseminariet i juni 2017.

I detta läge åtog sig styrgruppen för forskarutbildningsområdet historiska studier att framöver sköta kontakterna med NN. Dåvarande ordförande meddelade i ett beslut

daterat den 19 december 2018 att om NN efter detta ville gå vidare i saken, skulle han nu vända sig till historiska institutionen vid Stockholms universitet, där han antagits till forskarutbildningen. Det fanns i det skedet inga ytterligare tillgängliga resurser för fortsatt handledning eller ytterligare manuskriptläsningar vid institutionen för historia och samtidsstudier vid högskolan. Denna hållning förtydligades sedan av styrgruppens nuvarande ordförande i ett mejl till NN, daterat den 30 januari 2019.

I regi av historieämnet vid Södertörns högskola har alltså två genomgripande läsningar av komplett avhandlingsmanus gjorts – våren 2017 och hösten 2018 – med ett mellanliggande slutseminarium med opponentgranskning.

Angående resurser

Högskolan finansierade NN lönekostnader fram till anställningens slut den 23 september 2013, då anställningstiden hade uppgått till motsvarande fyra års heltidsstudier på forskarnivå. Vidare finansierade högskolan hans handledning till och med hösten 2014.

Enligt tillgängliga uppgifter – mejlkorrespondens med den första huvudhandledaren (daterat den 18 december 2019) – frånträdde han sitt uppdrag som huvudhandledare under 2012 på grund av avgörande skiljaktigheter mellan honom och NN ifråga om hur handledningen skulle bedrivas. Biträdande handledaren har via mejl (daterat den 7 januari 2020) meddelat att det troligen var vid ungefär samma tidpunkt som hon avslutade sitt uppdrag.

Enligt protokoll från styrgruppen (daterat den 3 oktober 2012) utsågs en ny huvudhandledare och biträdande handledare, bägge vid högskolan. Från denna period finns en ISP för läsåret 2012/2013 med nytt planerat disputationsdatum satt till december 2013.

Huvudhandledaren uppger att han fram till och med vårterminen 2014 uppbar ersättning i tid som handledare, men att han efter det såg det som ofruktbart så länge inget manus inkommit för läsning. Biträdande handledaren var engagerad i första hand för att bedöma de delar som byggde på intervjuer metodiskt. Som nämnts tidigare skedde kontakten sporadiskt och enbart via mejl fram till våren 2017.

Högskolan har alltså erbjudit handledning även en tid efter anställningens slut samt – som beskrivs närmare under föregående rubrik – arrangerat ett slutseminarium våren 2017 och finansierat en extern läsning av NNs reviderade avhandlingsmanus under hösten 2018.

Något formellt beslut av rektor om indragning av resurser har inte fattats av högskolan och som lärosätet har tolkat regelverket kan så inte göras om doktoranden inte har någon gällande ISP, vilket är fallet här. Högskolan ställer sig också frågan om beslutet kan tas av lärosätet, eller om det är Stockholms universitet som antagande lärosäte som måste fatta detta beslut.

Yttrande från Stockholms universitet

Universitetet har uppgett i huvudsak följande.

Bakgrund

Forskarskolan *The Baltic and East European Graduate School* (BEEGS) tillkom vid Södertörns högskola som en del av Centrum för Östersjö- och Östeuropastudier, CBEES, år 2005. Eftersom Södertörns högskola vid denna tidpunkt saknade examensrätt slöts av dåvarande rektorerna vid respektive lärosäte en överenskommelse mellan historiska institutionen vid Stockholms universitet och högskolan (ämnet historia) om utbildning på forskarnivå. Överenskommelsen utgick från de av dåvarande rektor på Stockholms universitet beslutade *Riktlinjer för överenskommelse om samarbete mellan Stockholms universitet och högskola utan eget vetenskapsområde i forskarutbildning*. Vid den här typen av överenskommelse gäller att det lärosäte som har vetenskapsområde är det antagande lärosätet, medan lärosätet utan vetenskapsområde är anställande lärosäte, med ansvar för doktorandens studiefinansiering. Överenskommelsen mellan historiska institutionen vid Stockholms universitet och Södertörns högskola (ämnet historia) fastslår således att högskolan ansvarar för utbildningens samtliga delar medan universitetet antar, efter förslag från högskolan, och bistår med examensrätt. Vidare står i protokoll från institutionsstyrelsen vid historiska institutionen, Stockholms universitet, att doktorander antogs till forskarutbildning i historia på högskolan. Humanistiska fakultetsnämnden vid universitetet fastställde även en alternativ allmän studieplan för utbildning på forskarnivå i historia, som gäller endast för utbildning på forskarnivå i historia vid högskolan.

Bedömning av reviderat avhandlingsmanus

I sin anmälan begär doktoranden att få utrett vem som har ansvaret för att granska hans reviderade avhandlingsmanus. Historiska institutionen vid Stockholms universitet har gjort bedömningen att man inte har haft något operativt huvudansvar för vare sig antagningsprocessen eller handledningen av BEEGS-doktorander. Institutionen har inte heller haft den nödvändiga handledarkompetensen att handleda doktorander inom BEEGS. Doktorandens huvudhandledare har därför hela tiden funnits vid Södertörns högskola. Vidare är det huvudhandledaren som i enlighet med den alternativa allmänna studieplanen, avgör om doktoranden ska rekommenderas att lägga fram sin avhandling vid en offentlig disputation.

Med anledning av ovanstående omständigheter har universitetet dragit slutsatsen att det är högskolan som ansvarar för läsning och bedömning av reviderat avhandlingsmanus.

Handläggning och kommunikation

I slutet av 2018 tillsatte styrgruppen för historiska studier vid Södertörns högskola en extern granskare, docent Erik Sjöberg, för att bedöma kvaliteten på doktorandens avhandlingsmanus. Erik Sjöbergs utlåtande pekade på allvarliga brister i manuset och att det inte uppfyllde nödvändiga vetenskapliga krav. Styrgruppen beslutade då att meddela doktoranden att disputation inte var aktuell på basis av föreliggande manus. De uppmanade doktoranden att vända sig till historiska institutionen vid Stockholms universitet för

ytterligare bedömning av avhandlingsmanus, eftersom han formellt är antagen vid universitetet.

För ledningen vid historiska institutionen vid Stockholms universitet stod det under höstterminen 2019 klart att högskolan inte verkade ha för avsikt att erbjuda doktoranden ytterligare handledning och läsning av avhandlingsmanus. Institutionen inledde då en process för att själva ta över hanteringen av doktoranden.

Studierektor för utbildning på forskarnivå på institutionen var under en period vid upprepade tillfällen i kontakt med doktoranden samt ansvariga vid Södertörns högskola, för att få information om det uppkomna läget. Vid de kontakterna diskuterades innebörden av både överenskommelsens innehåll och högskolans hållning angående vetenskapliga brister i det aktuella avhandlingsmanuset. Sedermera lyftes frågan till fakultetsledningsnivå vid Stockholms universitet för att komma vidare. Med anledning av detta skrev dekanus vid humanistiska fakulteten, Stockholms universitet, till prorektor vid Södertörns högskola och bad att få tillgång till utredningen och underlag.

Prorektor vid högskolan, hänvisade till chefen för avdelningen för verksamhetsutveckling och myndighetsstöd vid lärosätet, som sades ha alla aktuella handlingar. Chefen för nyss nämnda avdelning svarade sedermera att jurist vid högskolan bedömde att lärosätet uppfyllt sina åtaganden gentemot doktoranden, och att han fått den handledning och de resurser han hade rätt till. Doktorandens anställning avslutades redan den 23 september 2013. Stockholms universitet har ännu inte fått ta del av några handlingar.

Fråga om ersättning

Stockholms universitet tillbakavisar de skadeståndsanspråk som framförs i anmälan med hänvisning till 3 kap 2 § första stycket 1 Skadeståndslagen, då universitetet inte vållat doktoranden någon skada som är ersättningsgill enligt nämnda bestämmelse.

Åtgärd

Universitetet avser att i egenskap av antagande lärosäte säkerställa att doktoranden får möjlighet att få sin avhandling prövad. Doktoranden uppger att han utfört genomgripande revideringar av avhandlingen sedan docent Erik Sjöbergs granskning och Stockholms universitet har därför beslutat att genomföra ytterligare en granskning av avhandlingsmanuset. En granskare kommer att utses inom kort och därefter kan en eventuell disputation komma i fråga.

Övrigt

UKÄ har bett Södertörns högskola att yttra sig över vad Stockholms universitet anfört under rubriken *Handläggning och kommunikation* i sitt yttrande till UKÄ.

Södertörns högskola har uppgett bland annat följande. Högskolan har inte gjort någon formell juridisk utredning av ärendet, utan enbart ställt frågan till högskolans externt upphandlade jurist om huruvida lärosätet har uppfyllt sina åtaganden gentemot

doktoranden eller inte. Efter att ha tagit del av ärendets bakgrund ansåg juristen att högskolan hade uppfyllt dessa och att doktoranden hade fått den handledning och de resurser han hade haft rätt till. Ovanstående meddelades via mejl den 5 februari 2020 till Stockholms universitet av chefen för avdelningen för verksamhetsutveckling och myndighetsstöd vid Södertörns högskola efter att universitetet efterfrågat utredningen.

Förutom de dokument och underlag som redan har kommit UKÄ och Stockholms universitet till handa i anslutning till detta ärende har inga ytterligare handlingar upprättats med anledning av juristens svar. Juristen har även granskat avtalet mellan högskolan och universitetet och gjort bedömningen att högskolan har uppfyllt det den enligt avtalet ska gentemot universitetet.

Svar från anmälaren

NN har lämnat bland annat följande kommentarer till lärosätenas yttranden. UKÄ ombeds att bedöma lärosätenas tröghet när det gäller hanteringen av hans utbildning och eventuellt referera saken till Justitiekanslern för lösning inom ramen för statens frivilliga skadereglering. Avsaknaden av en individuell studieplan efter 2014 berodde på att ingen hade efterfrågat någon sådan. Huvudhandledaren sade till honom att han inte kunde få någon ytterligare handledning. Dokumentet "Uttalande efter slutseminarium", daterat den 7 juni 2017, skickades aldrig till honom. Han fick det först den 14 februari 2019 efter att han själv begärt att få ta del av det. Han fick själv ansöka om medel för docentens granskning av avhandlingsmanuskriptet. Det var alltså inte högskolan som på egen hand beslutade att avsätta medel för detta.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Omfattningen av Universitetskanslersämbetets prövning

UKÄ granskar, i sin egenskap av tillsynsmyndighet, om lärosätena följer de författningar som gäller för verksamheten och om studenternas samt andra enskildas rättssäkerhet i förhållande till högskolesystemet tillgodoses.

Ämbetet utreder dock inte frågor som kan prövas av en annan myndighet. NN har hävdat att såväl Södertörns högskola som Stockholms universitet har utsatt honom för diskriminering. UKÄ konstaterar att det är diskrimineringsombudsmannen som utövar tillsyn över att diskrimineringslagen (2008:567) följs, jfr 4 kap. 1 § nämnda lag. UKÄ vidtar därför inte någon ytterligare åtgärd med anledning av vad NN har framfört om diskriminering.

NN har också begärt att UKÄ ska utreda om han har rätt till skadestånd från lärosätena. UKÄ konstaterar att frågor om ersättning som grundar sig på ett påstående om att en statlig myndighet (t.ex. ett universitet eller en högskola) har agerat felaktigt på något sätt prövas av Justitiekanslern (se www.jk.se) eller av allmän domstol. Som angetts ovan utreder UKÄ inte frågor som kan prövas av en annan myndighet eller av domstol, varför ämbetet inte vidtar någon utredningsåtgärd med anledning av NNs begäran.

Ansvar för doktorandens utbildning

NN har framfört klagomål mot hanteringen av hans forskarutbildning. Både Stockholms universitet och Södertörns högskola har varit inblandade i utbildningen. Det är inledningsvis därför av betydelse att klargöra ansvarsfördelningen mellan lärosätena.

Stockholms universitet har i sitt yttrande uppgett att en överenskommelse mellan lärosätet och Södertörns högskola slår fast att högskolan ansvarar för utbildningens samtliga delar medan universitetet antar, efter förslag från högskolan, och bistår med examensrätt.

Av protokoll från institutionsstyrelsen vid historiska institutionen, Stockholms universitet, framgår att NN antogs till forskarutbildning i historia den 18 november 2008 på Södertörns högskola. När han antogs till utbildningen fick enligt dåvarande 1 kap. 12 § högskolelagen (1992:1434) examina på forskarnivå avläggas vid universitetet eller vid andra högskolor inom de vetenskapsområden som fanns vid högskolan enligt 2 kap. 5 §. Av den då gällande sistnämnda bestämmelsen framgick att regeringen på ansökan av en högskola kunde besluta att ett eller flera vetenskapsområden skulle finnas vid den högskolan. Beslutanderätten avseende tillstånd att utfärda examina på forskarnivå för högskolor som inte är universitet överfördes till Högskoleverket den 1 januari 2010¹.

Vid den tidpunkt då NN antogs till forskarutbildning i historia hade Södertörns högskola inte tillstånd att utfärda doktorsexamen i det ämnet. Det lärosäte som har ansvaret för NNs forskarutbildning enligt reglerna i högskolelagen och högskoleförordningen (1993:100), HF, är alltså Stockholms universitet. Detta har Stockholms universitet även fört in i avsnittet "Bakgrund" i *Riktlinjer för överenskommelse om samarbete mellan Stockholms universitet och högskola utan eget vetenskapsområde i forskarutbildningen* som Stockholms universitet lämnat in i ärendet. Där anges att "[a]nsvaret för forskarutbildning vid Stockholms universitet åvilar enligt [h]ögskolelagen och [h]ögskoleförordningen fakultetsnämnd vid det lärosäte som har vetenskapsområde."

UKÄ konstaterar att såväl tillämpliga författningar som de styrdokument som finns i ärendet alltså innebär att Stockholms universitet är ansvarigt för NNs forskarutbildning.

Hanteringen av doktorandens utbildning

Av utredningen framgår att NN enligt den ursprungliga individuella studieplanen skulle ha disputerat i december 2013. NN har bland annat uppgett att den huvudsakliga anledningen till hans anmälan är att varken högskolan eller universitetet har velat bedöma hans reviderade avhandlingsmanuskript; detta sedan hans föregående avhandling fick ett negativt omdöme av en av högskolan anlitad extern bedömare i november 2018. Enligt vad som framkommit har NN sedan januari 2019 varit i kontakt med både Stockholms universitet och Södertörns högskola som båda hänvisat till varandra i frågan om bedömningen av avhandlingen.

¹ SFS 2009:764

Uppföljning av individuell studieplan

UKÄ konstaterar att NNs klagomål och det förhållandet att hans doktorandutbildning har pågått i över 11 år aktualiserar frågan i vilken grad hans individuella studieplan har följts upp.

En forskarutbildning med doktorsexamen som slutmål ska omfatta fyra års heltidsstudier (jfr t.ex. prop. 1997/98:1, utgiftsområde 16, s. 94). För varje doktorand ska det upprättas en individuell studieplan. Planen ska innehålla högskolans och doktorandens åtaganden och en tidsplan för doktorandens utbildning. Planen ska beslutas efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare. Den individuella studieplanen ska regelbundet följas upp och efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare ändras av högskolan i den utsträckning som behövs (6 kap. 29 § HF). Av *Överenskommelse mellan historiska institutionen vid Stockholms universitet och Södertörns högskola (ämnet historia) om utbildning på forskarnivå* framgår att handledarna gemensamt svarar för en årlig uppföljning av doktorandens prestationer och en årlig revision av den individuella studieplanen.

Stockholms universitet har uppgett att historiska institutionen bedömt att man inte har haft något operativt huvudansvar för handledningen av doktoranden. Av universitetets riktlinjer framgår dock under rubriken "Handledning" att handledare utses av universitetet på förslag av högskolan och att minst en av handledarna ska finnas bland universitetets respektive högskolans personal. Vidare ska enligt den allmänna studieplanen (s. 7) en av handledarna vara verksam vid historiska institutionen på Stockholms universitet. I den allmänna studieplanen anges även krav som kan ställas på en fungerande handledning. Enligt ett av de angivna kraven ska handledare och doktorand årligen stämma av vad som åstadkommit i relation till den individuella studieplanen, samt upprätta ett detaljerat program för det kommande årets studier.

Av Södertörns högskolas yttrande framgår att kontakten mellan handledarna och NN var sporadiska efter att hans anställning löpte ut i september 2013 och fram till våren 2017 då huvudhandledaren började ställa krav på ett sammanhållet råmanus till avhandlingen. Högskolan har fört fram att doktoranden "inte har någon gällande ISP" och att "doktoranden inte har följt den gällande individuella studieplanen".

UKÄ konstaterar att uppföljningen av NNs individuella studieplan sedan i vart fall 2013 uppenbarligen inte har gjorts på det sätt som fastställts i överenskommelsen mellan Stockholms universitet och Södertörns högskola samt den allmänna studieplanen som är en del av överenskommelsen (p. 2). UKÄ riktar kritik mot Stockholms universitet och Södertörns högskola för den bristfälliga hanteringen. Huvudansvaret för uppföljningen får dock anses ligga på Stockholms universitet som är ansvarigt för utbildningen.

UKÄ noterar i detta sammanhang att utbildningstiden får förlängas bara om det finns särskilda skäl för det (jfr 6 kap. 29 § HF). Om lärosätet – i detta fall Stockholms

universitet – inte anser att det föreligger särskilda skäl för förlängning måste doktoranden avsluta sin utbildning enligt den ursprungliga planeringen efter eventuella mindre justeringar av tidsplanen. UKÄ konstaterar att om det inte fungerar ska universitetet pröva doktorandens fortsatta rätt till handledning och andra resurser för utbildningen. Eftersom en indragning av resurserna innebär stora negativa konsekvenser för doktoranden, har regeringen reglerat förutsättningarna för ett sådant beslut och själva förfarandet i en särskild bestämmelse i högskoleförordningen (6 kap. 30 § HF). För att stärka doktorandens rättssäkerhet finns också en möjlighet att överklaga ett beslut att dra in resurser för en doktorands utbildning (12 kap. 2 § 6 HF).

Handledning och bedömning av avhandlingsmanuskript

NN har även framfört att han inte har haft någon handledare sedan den 4 april 2018. Av utredningen i ärendet framgår att NNs huvudhandledare det nämnda datumet meddelade att han inte kunde granska NNs avhandlingsmanuskript. Av 6 kap 28 § HF följer att en doktorand har rätt till handledning så länge rektor inte har beslutat att dra in den enligt 6 kap 30 § HF. När NNs handledare i praktiken lämnade sitt uppdrag borde åtgärder därmed vidtagits för att utse nya handledare åt honom. Av Stockholms universitets riktlinjer, som är en del av överenskommelsen mellan universitetet och Södertörns högskola, framgår under rubriken ”Handledning” att handledare ska utses av universitetet på förslag av högskolan. Istället tillsatte Södertörns högskola en extern granskare av avhandlingen.

I utlåtande den 29 november 2018 avrådde granskaren från en framläggning av avhandlingsmanuset för disputation i dess föreliggande skick. Därefter beslutade ordföranden för styrgruppen för historiska studier vid Södertörns högskola den 19 december 2018 att disputation inte var aktuell på grund av befintligt manus. NN har framfört kritik mot granskningsprocessen av avhandlingen eftersom inga handledare var inblandade inför förberedelserna med att lämna in manuskriptet.

Av överenskommelsen mellan universitetet och högskolan framgår att handledarna gemensamt svarar för beslut om att låta avhandlingsmanus gå upp för slutgranskning. Av den allmänna studieplanen (s. 8) framgår att doktorandens huvudhandledare avgör om doktoranden ska rekommenderas att lägga fram sin avhandling vid en offentlig disputation. UKÄ konstaterar att Södertörns högskolas hantering av NNs avhandlingsmanuskript inte överensstämmer med dessa regler. Högskolan kan inte undgå kritik för hanteringen. UKÄ ser även skäl att i denna del kritisera Stockholms universitet, som inte tagit sitt ansvar för NNs forskarutbildning.

Avslutande synpunkter

UKÄ konstaterar att Stockholms universitet har redovisat att lärosätet kommer att genomföra ytterligare en granskning av NNs avhandlingsmanuskript och att en granskare kommer att utses inom kort. Som uttalats ovan har NN dock rätt till handledning och andra resurser om inte Stockholms universitet med stöd av 6 kap 30 § HF beslutar att dra

in dessa. UKÄ utgår från att universitetet i den fortsatta handläggningen följer högskoleförordningens regler avseende NNs forskarutbildning.

NN har i sitt senaste yttrande till UKÄ, som det får uppfattas, begärt att ämbetet, efter en bedömning av lärosätenas skadeståndsansvar, eventuellt ska överlämna ärendet till Justitiekanslern för prövning av hans rätt till skadestånd. Som uttalats ovan under avsnittet ”Omfattningen av Universitetskanslersämbetets prövning” vidtar UKÄ ingen åtgärd med anledning av NNs begäran att utreda om han har rätt till skadestånd från lärosätena. Detta eftersom ämbetet inte utreder frågor som kan prövas av andra myndigheter eller av domstol. Med hänsyn till myndigheternas serviceskyldighet enligt 6 § förvaltningslagen (2017:900) överlämnar UKÄ dock en kopia av detta beslut till Justitiekanslern.

Vad NN i övrigt anfört och åberopat föranleder inga ytterligare uttalanden eller åtgärder av UKÄ.

Ärendet avslutas med den kritik som uttalats ovan.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektören Anders Söderholm efter föredragning av seniora verksjuristen Carl Braunerhielm i närvaro av chefsjuristen Christian Sjöstrand och verksamhetsstrategen Per Westman samt kommunikationsspecialisten Maria Svensk.

Anders Söderholm

Kopia till:

NN

Justitiekanslern